

Відомо, що сутнісні риси предмета і методу політичної економії виявляються через її функції. Виокремлюють, як правило, такі: теоретичну, методологічну, ідеологічну, прогностичну і практичну. Не беручи за мету розгорнутий аналіз перелічених функцій (можуть бути й інші інтерпретації), наголосимо на деяких моментах. По-перше, усі вони «працюють» у системі, виконуючи соціальне замовлення суспільства на певному етапі його поступу. По-друге, як і в будь-якій системі, тут є провідні засади — формування економічного мислення, точніше політико-економічного. Специфіка останнього полягає в його соціальній спрямованості, політичній складовій, висхідно-пріоритетній ролі загальнонародних інтересів у системі суспільних стимулів і т. ін.

Згадаємо, що лауреат Нобелівської премії Д. Норт зазначав, що політика й економіка нерозривно пов'язані в будь-якому розумінні економічної діяльності, і тому ми повинні розвивати таку наукову дисципліну, як політична економія.

Становлення ринкової економіки із соціальною орієнтацією, з її нелегкою, суперечливою, а іноді з катастрофічно небезпечною долею потребує акуратного, зваженого підходу до визначення ролі політичної економії взагалі та в університетській структурі зокрема. Якщо всі економічні дисципліни формують фахівця в «чистому» виді, то політекономія надає йому рис соціальної людини, особистості суспільного порядку.

Формалізація курсу політичної економії поряд з іншими економічними дисциплінами, перетворення її в безстатеву, безпредметну економічну теорію (досить проаналізувати більшість наявних навчальних посібників і відповідну методичну літературу і документацію) як сліпе копіювання Заходу (як правило, примітивного за принципом «як хочу, так і ворочу») прирікає науку на вимирання.

Отже, на наш погляд, в економічному університеті політекономія має формувати економічну ідеологію освіти; вона є і вихідним, і головним, і кінцевим моментом у системі економічних дисциплін. Наголосимо, що це не потребує жодних фінансових витрат, а може бути здійснене за рахунок організаційно-інституціональних змін в університетському житті.

Н. І. БЕРЕЗАНЬКА, асистент кафедри інформатики та комп'ютерної техніки КНЕУ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Наразі одним з головних питань вищої освіти є формування цілісного світогляду та системного мислення у студентів незалежно від напрямків освіти. Будь-яка вища освіта передбачає, по-перше, оволодіння понятійним апаратом та практичними навичками в конкретній галузі знань, тим самим відокремлюючи її від єдності світу та інших наук. Тому необхідно в процес освіти включати предмети, які б показували місце конкретної дисципліни в певній царині знань, її зв'язок з іншими науками і дисциплінами, а також допомагали студентам усвідомити її роль загалом у світі.

Іншим актуальним моментом будь-якої освіти є навчально-виховний процес. Наше завдання — не тільки передати існуючі знання наступним поколінням, а й виховати гідних учених та дослідників, а найголовніше — не забувати при цьому про формування особистості, основних людських якостей: працелюбності, чесності, порядності, умінню шукати й мислити, і щоб кульмінаційним моментом цього процесу стала творчість. Тільки в цьому разі людина може реалізувати себе у світі незалежно від здобутої освіти, що є таким актуальним сьогодні в нашої країні. Вирішення цієї проблеми активізує роль викладача як взірця особистості та конкретизує вимоги до нього.

Одним з найперспективніших методів організації навчально-виховного процесу є модульна система, яка дозволяє сформувати мотивацію та інтерес до самостійного вивчення дисципліни, виробити систему відносин до праці та навчання. Спільне обговорення проблеми розвиває системне мислення, можливість побачити проблему цілісно, інтегрує знання в різних галузях, дає можливість виокремити кілька варіантів розв'язання проблеми, вибрати оптимальний серед них.

Наприклад, у викладанні інформатики склалися такі основні послідовні етапи надання матеріалу:

- начитування лекцій (формування апарату понять і категорій);
- практичне засвоєння матеріалу та інструментарію комп'ютерних програм (формування мотивації та інтересу, працелюбності);

- самостійне вивчення та закріплення матеріалу; написання рефератів, складання кросвордів, ребусів, загадок (формування наукового та дослідного підходу, елементів творчості);
- опитування і спільне обговорення запропонованої теми (встановлення зв'язку з іншими дисциплінами, формування системного підходу);
- тестові завдання та модульний контроль (формування оптимальних варіантів прийняття рішень);
- виконання лабораторних робіт на задану тему (формування наукового та дослідного підходу, елементів творчості).

І. В. БЛОКОНЬ, канд. екон. наук, доцент, **М. І. ФАЩЕВСЬКИЙ**, д-р геогр. наук, професор кафедри розміщення продуктивних сил

СУЧАСНІ РЕГІОНАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА АКТУАЛЬНІСТЬ ЇХ УПРОВАДЖЕННЯ У ВИВЧЕННІ КУРСУ «РОЗМІЩЕННЯ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА»

Сучасний етап розвитку національної економіки характеризується посиленням децентралізації управління соціально-економічною діяльністю і формуванням регіональних господарських систем. Це приводить до зміцнення самоврядування в регіонах, все більшого зосередження в них адміністративних повноважень і господарської самостійності. Регіони безпосередньо реалізують соціально-економічну політику держави, яка ґрунтується на природних, соціальних, економічних та інших особливостях конкретних територій. Господарство на певній території являє собою складну регіональну економічну систему взаємообумовлених процесів. На характері цих процесів позначається дія різноманітних факторів, які спричиняють регіональні відмінності економічних систем.

Економічна наука завжди приділяла значну увагу розробленню теорії ефективного розміщення виробництва, особливо розвитку економіки регіонів. Найбільших успіхів у минулому було досягнуто в розвитку теорії розміщення окремих виробництв та виробничих комплексів. Це стосується зокрема питань оптимального розміщення промислових підприємств відносно сировини, ринків збуту готової продукції, мінімізації транспортних витрат, одержання прибутку.

Сучасний стан наукових засад регіональної економіки пов'язаний з розвитком теорії відтворення. Парадигма відтворювального характеру розвитку регіонів — найбільш надійний спосіб розвитку в бік гармонії і стабільності. Максимально ефективний розвиток кожного регіону пов'язаний з урахуванням його особливостей і переваг. Такими перевагами є певні види природних умов і ресурсів, соціально-економічний потенціал, розташування відносно районів сировини, енергії, ринків збуту продукції тощо, які в сукупності дозволяють зменшувати витрати на виробництво.

Дослідження проблем регіональної економіки в Україні набуло широкого розмаху. Вони зосереджені в науково-дослідних установах Національної академії наук, вузах Міністерства освіти і науки України, наукових установах різних відомств. Це пов'язано як з потребами розв'язання економічних питань, так і з необхідністю вирішення проблем, що стосуються адміністративно-територіальної реформи в державі.

З метою глибшого опанування студентами знань з питань регіональної економіки до змісту дисципліни «Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка» включено окремі теми, які стосуються теоретичних та прикладних питань регіонального розвитку, потенціалу регіональної економіки, формування і розвитку регіональних економічних систем, регіональної економічної політики й управління регіональним розвитком. Підготовлений викладачами кафедри спільно з науковцями Ради з вивчення продуктивних сил України НАН України підручник з цієї дисципліни містить найбільш суттєві сучасні теоретичні досягнення в галузі регіональної економіки, а також глибокий аналіз сучасного стану соціально-економічного розвитку регіонів. Це сприятиме формуванню у студентів системи знань, які розкривають наукові засади розвитку і функціонування економіки регіонів, і дають можливість ознайомитися з конкретним станом їхнього соціально-економічного розвитку. Опанування майбутніми фахівцями-економістами наукових засад регіональної економіки